

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre la impremta a Montserrat a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/edicio/la-impremta-a-montserrat> >

 La impremta a Montserrat
Manuel Llanas (Universitat de Vic)

A desgrat d'un sensible buit de més de dos segles (entre el XVII i el XIX), l'Abadia de Montserrat pot exhibir amb orgull el títol de ser el segell editorial en actiu més antic del món. En concret, hi ha documents que semblen provar que la tasca editorial s'hi inicia amb unes butlles el 1493. L'abadia alberga també, juntament amb el monestir de Subiaco (el primer indret d'Europa fora d'Alemanya, a tocar de Roma, on arriba la impremta -era el 1465), un dels únics tallers tipogràfics establerts en un monestir abans de 1501. Així, el 1999 celebrava el cinquè centenari del primer llibre que s'hi va imprimir. Amb una vida monacal en crisi des de mitjan segle XV, Montserrat pertanyia des de 1493 a la congregació benedictina de Valladolid, que hi va establir una comunitat de monjos castellans entre els quals destacava fra Garcia Jiménez de Cisneros, prior (1493) i després abat del monestir fins a la seva mort (1510). Cisneros no tan sols reforma a fons la comunitat monàstica, sinó que, gràcies a la impremta, rellança la projecció exterior del santuari i el vincula a la modernitat. Els contactes de l'abat amb els tallers tipogràfics daten de 1497-1498, anys en què, a Barcelona, fa imprimir un opuscle espiritual i un llibre d'oració, aquest segon en l'obrador de Joan Luschner. Per això, quan rep de Valladolid l'encàrrec d'editar els llibres litúrgics de la congregació, Cisneros, a qui calia trobar un impressor avesat a aquesta mena de textos (que inclouen notacions musicals), torna a recórrer a Luschner, a qui demana que traslladi una premsa al monestir. De tota manera, i atès que l'altre gran impressor expert en llibre religiós, Rosenbach, es trobava aleshores a Tarragona, tampoc no devia tenir gaire on triar.

Per un altre costat, Cisneros estava profundament interessat per un moviment ascètic i espiritual sorgit no feia pas gaire als Països Baixos, la *devotio moderna*, i se li va acudir d'aprofitar l'arribada de la impremta a Montserrat per estampar alguns títols que s'hi vincuessin. I que servissin, alhora, els seus propòsits reformadors.

Són aquests, justament, els primers volums que, el 1499 i en tiratges que oscil·len entre 800 i 1000 exemplars, el taller de Luschner estampa al monestir, començant per *Liber meditationum vitae Domini nostri Iesu Christi* (que du la data del 16 d'abril) i continuant pel *Tractatus de spiritualibus ascensionibus* (del 16 de maig), pel *De instructione novitiorum* (del 16 de juny) o pel codi espiritual dels monjos, *Regula eximii patris nostri beatissimi Benedicti* (del 12 de juny).

Aquests títols del programa reformador de Cisneros culminen en una obra seva que, en versió castellana i llatina, veu la llum ja pel novembre de 1500 i esdevé el llibre de capçalera de la congregació durant tres segles: *Ejercitatorio de la vida espiritual-Exercitatorium vitae spiritualis*.

Simultàniament, l'encàrrec rebut de Valladolid comença a materialitzar-se a mitjan 1499 i es compon de cinc obres, destinades a unificar litúrgicament la congregació: al primer, el *Missale secundum consuetudinem monachorum congregationis Sancti Benedicte de Valladolid*, el va seguir un breviari, un himnari, un responsori i un processoner. Segons Francesc Xavier Altés, de qui manllo aquestes informacions, aquests tres darrers llibres, presidits per les notacions musicals, són tipogràficament pioners.

Menció al marge mereixen les butlles, que enriquides amb nous privilegis pel papa Alexandre VI (el segon papa Borja) el 1495, Cisneros ja havia fet imprimir a Barcelona entre 1496 i 1498. Eren butlles de les anomenades de confraria, que concedien béns espirituals a canvi d'una taxa per al

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre la impremta a Montserrat a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/edicio/la-impremta-a-montserrat> >

sosteniment del santuari. Hi havia també, amb la mateixa destinació, les butlles de difunts, que els feia receptors de sufragis. Tant les unes com les altres s'imprimien en fulls volants apaïrats, en català i en llatí, i les de confraria afegien al peu una imatge xilogràfica de la mare de Déu. Doncs bé: per iniciativa de Cisneros, l'obrador montserratí de Luschner n'estampa 142.950 exemplars de les de confraria i 46.500 de les de difunts. Aquests grans tiratges van contribuir a escampar la devoció i la popularitat del monestir i del santuari per tota la península.

Enllestida la feina, a finals del 1500 Luschner abandona Montserrat, on acaba així l'època incunable. La segona impremta que s'hi trasllada la trobem activa en dues etapes: 1518-1521 i 1523-1524. En totes dues l'impressor és el mateix, Joan Rosenbach, que ja treballava per al monestir, prop del qual resideix amb la família sense tancar l'obrador de Barcelona. Els serveis de Rosenbach es contracten a fi d'estampar (també per encàrrec de la congregació de Valladolid) més llibres litúrgics, per bé que s'aprofita l'avinentsa per treure a la llum butlles, estampes i altres impresos menors. Entre els títols ara publicats destaquen un diürnal, un breviari, un luxós missal amb profusió de gravats, orles i caplletres i dos leccionaris per a l'ofici diví.

En rigor, aquesta presència d'impremtes al monestir va ser una excepció. Montserrat habitualment treballava amb impressors de Barcelona, de Manresa (al segle XIX) i algunes vegades de l'estranger. El 1918, l'abat Marçet, que des de temps enrere promovia la publicació d'un seguit de revistes, fa instal·lar-hi un altre cop un taller tipogràfic i estimula la creació d'una autèntica editorial. Era la represa d'una tradició, avui feliçment continuada amb el nom de Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Copyright text © 2002 Manuel Llanas i Gremi d'Editors de Catalunya. Reproduït amb permís

Biobibliografia

Bibliografia

 WEB: Què hi ha a la Biblioteca de Catalunya

<http://cataleg.bnc.cat/>

 WEB: Què hi ha a les biblioteques públiques

<http://www.gencat.net/slp/vt1s24/catalan/index.html>

 WEB: Per llegir a Internet (BVJLV)

<http://lluivives.cervantesvirtual.com/FichaObra.html?Ref=7201&portal=1>

 WEB: Articles sobre l'editorial (Traces)

http://traces.uab.cat/search?ln=ca&p=Monestir+de+Montserrat&f=keyword&action_search=Cerca&c=Traces+%3A+base+de+dades+de+lengua+i+literatura+catalanes&sf=&so=d&rm=&rg=10&sc=1&of=hb

Comentaris

Crítica

 WEB: Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Si vols citar aquesta pàgina...

Actualitat literària sobre la impremta a Montserrat a LletrA, la literatura catalana a internet (Universitat Oberta de Catalunya)

< <https://lletra.uoc.edu/ca/edicio/la-impremta-a-montserrat> >

Pàgina de l'editorial Publicacions de l'Abadia de Montserrat (PAMSA).

<http://www.pamsa.com/>

 WEB: Neruda editat a Montserrat

Informació sobre l'edició d'*Espanya en el corazón* a Montserrat.

<http://www.neruda.uchile.cl/trenpoesia/textos/galvez.html>

 WEB: "La paciència benedictina"

Entrevista a Josep Massot, filòleg i monjo de l'abadia de Montserrat. *Pòrtula*, núm. 215 (agost del 1999).

<http://www.portula.net/1999/215/21518.html>

 WEB: Abadia de Montserrat

Web del monestir, amb informació sobre els seus aspectes culturals.

<http://www.abadiamontserrat.net/>
